

Всеукраїнська нарада з питань розвитку природно-заповідної справи в Шацькому національному природному парку (9 липня 2009 року)

Під головуванням Президента України Віктора Ющенка в с. Гаївка Шацького району Волинської області проведена нарада з питань розвитку природно-заповідної справи.

Мета заходу - розгляд стану реалізації природно-заповідної справи та визначення шляхів вирішення існуючих проблемних питань.

Для вивчення учасників наради представлений проект Указу Президента «Про додаткові

заходи щодо розвитку природно-заповідної справи в Україні».

Учасники наради обговорили:

- сучасний стан заповідної справи в Україні;
- охорону територій та об'єктів ПЗФ, контроль за додержанням їх режиму;
- додержання природоохоронного законодавства на територіях та об'єктах ПЗФ;
- стан виконання Указів Президента щодо розвитку мережі національних природних парків і заповідників;
- науково-дослідну діяльність установ ПЗФ;
- стан забезпечення установ ПЗФ Державними актами на постійне користування земельними ділянками.

У нараді взяли участь Міністр охорони навколишнього природного середовища Георгій Філіпчук, Перший заступник Глави Секретаріату Президента Олександр Шлапак, заступник Генерального прокурора Тетяна Корнякова, заступник голови Держкомітету лісового господарства Микола Ведмідь, директор Карпатського біосферного заповідника Федір Гамор, директор біосферного заповідника «Асканія-Нова» Віктор Гавриленко, директор Канівського природного заповідника Микола Чорний, керівники ОДА, науковці тощо.

Президент критично оцінює ставлення Уряду до природоохоронної політики. Очевидно, констатував він, на сьогодні є велика проблема коштів, які виділяються на цю сферу. «Фінансування заповідної справи в останні три роки скорочується. На мій погляд, це велика вина, перш за все, уряду, що політика, яка в усьому світі пропагується і має нових прихильників, в Україні здійснюється за

протилежним підходом», - констатував Президент. «Таке ставлення до природоохоронної діяльності є неприпустимим», - вважає він.

У цьому контексті Віктор Ющенко позитивно оцінив зусилля міністра охорони навколишнього середовища, однак додав, що необхідно забезпечити адекватне ставлення уряду до пропозицій міністерства.

Безумовно, відзначив Глава держави, необхідно забезпечити покращення бюджетного фінансування цієї галузі, адже сьогодні лівова частина коштів на утримання заповідників йде на оплату праці. «Нам треба сьогодні сформулювати спільний план дій і краще використовувати кошти, які направляються на цю справу», - переконаний Президент. Водночас він наголосив: у всьому світі широко поширена практика пошуку на потреби природно-заповідної справи альтернативних джерел коштів. Йдеться про заробляння власних коштів, насамперед, за рахунок розвитку екологічного туризму. «Нам потрібно робити все, щоб ми отримали адекватний розвиток туризму», - сказав Віктор Ющенко. Він закликав учасників наради бути активнішими у справі популяризації природно-заповідних об'єктів, залучення для їх розвитку недержавних коштів. Президент наголосив, що уважно стежить за популяризацією природних заповідників у різних областях України. Він висловив незадоволення ситуацією, яка існує із соціальною рекламою цих об'єктів. Президент нагадав, що у розвинених країнах великий бізнес обов'язково опікується проектами, пов'язаними з природоохоронною діяльністю. Особливо це стосується підприємств, які так чи інакше користуються відповідними природними ресурсами. «Нам треба сформулювати те коло людей, яке відповідальне перед краєм, областю за утримання парків, заповідників тощо. Треба шукати десятки способів мобілізації, залучення альтернативних коштів», - переконаний Віктор Ющенко.

Звертаючись до голів обласних державних адміністрацій, він наголосив на тому, що вони мають брати активну участь у розвитку природних заповідників. Президент також доручив керівникам областей опрацювати питання підготовки інформаційно-просвітницьких програм для школярів та студентів.

Президент наголосив на необхідності розширення національної екологічної мережі. Відзначив, що на сьогодні показник «заповідності» у Європі становить 15%, а в Україні лише 5%. Віктор Ющенко звернув увагу на те, що у Вінницькій та Донецькій областях цей показник становить лише 1%. Президент

нагадав, що у 2008 році доручив Урядові та місцевій владі забезпечити підготовку матеріалів щодо створення нових національних природних парків та заповідників. Указами Президента України передбачено створення 43 нових національних природних парків, розширення території 9 об'єктів природно-заповідного фонду.

«Не стоїть питання, як захистити відповідні масиви від людей. Питання стоїть, як захистити їх для людей, щоб ми пишалися своїм краєм», - сказав Віктор Ющенко.

Він нагадав, що на виконання його указів у 2008 році створено національний природний парк «Нижньодністровський» в Одеській області, оголошено ландшафтний заказник «Кам'янський прибережно-річковий комплекс» у Дніпропетровській області, в акваторії Чорного моря (південно-західна частина Чорного моря) оголошено ботанічний заказник «Філофорне поле Зернова», розширено площі 4 об'єктів природно-заповідного фонду.

Водночас, він констатував, що проекти створення значної частини парків «слабко просуваються через перешкоджання Держкомлісгоспу». Зокрема, призупинено створення національних природних парків «Великий бір» (Сумська область), «Дніпровсько-Тетерівський» (Київська область), «Сіверсько-Донецький» (Луганська область), «Орільський» (Дніпропетровська область), «Білобережжя Святослава» (Миколаївська область). Органи Держкомлісгоспу мотивують відмову у погодженні проектів створення НПП загрозою для існування відповідних державних лісомисливських господарств, недостатнім, на їхню думку, рівнем вивчення доцільності створення парків, а також необхідністю повного матеріального відшкодування за території, які передаються у постійне користування паркам.

«Які цінності рухають людьми, коли вони проштовхують таке блокування?» - запитав Президент. Він заявив, що очікує від Держкомлісгоспу звіту про дану ситуацію.

«Я даю 2 місяці, щоб ці питання більше не існували», - попередив Президент.

Крім того, він висловив занепокоєння тим, що досі не узаконено розширення Карпатського біосферного заповідника. Звертаючись до представників Держкомлісгоспу та Закарпатської обласної адміністрації, Президент поставив вимогу ближчими днями вирішити це питання.

Президент також відзначив, що в окремих випадках маємо спротив створенню природних заповідників з боку органів місцевого самоврядування. Він наголосив, що важливо знайти спільну позицію з цієї теми між місцевою виконавчою владою, Міністерством охорони навколишнього середовища та органами місцевого самоврядування. «На мій погляд, перешкода є одна - абсолютно формальне ставлення», - сказав Президент. Він закликав учасників наради шукати компроміси. «Я відводжу 30 днів, щоб ви поставили крапки по тих питаннях, які ініціювалися у тому числі з вашої сторони... я не приймаю відповіді, що у вас виникають проблеми по узаконенню рішень, які приймалися у низці міністерств та відомств», - сказав Віктор Ющенко.

Він нагадав, що у 2009 році прийнято 4 Укази Президента України, якими створено національні природні парки: «Гетьманський» у Сумській області, «Бузький Гард» у Миколаївській області, «Зачарований край» у Закарпатській області, розширено територію Чорноморського біосферного заповідника Херсонській області. Глава держави підкреслив, що очікує повного виконання цих указів. «Голови ОДА під персональний контроль і звіт беруть супроводження виконання цих указів», - сказав він. За два місяці Президент очікує отримати повний звіт із цього питання.

Крім того, Президент у тридцятиденний термін очікує на конкретні пропозиції ОДА щодо розширення регіональної мережі територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Це питання має бути опрацьоване спільно з

фахівцями, науковцями та місцевою громадськістю. «Це повинен бути солідарний проект», - переконаний Віктор Ющенко.

Ще однією проблемою природоохоронної справи він назвав управління об'єктами і територіями природно-заповідного фонду. «Величезна кількість установ не мають актів на землю, облаштованих кордонів та навіть проектів організації територій», - сказав Глава держави, нагадавши, що найгірші показники у АР Крим, Дніпропетровській, Запорізькій, Кіровоградській, Миколаївській областях - до 10% від загальної площі. У Донецькій, Житомирській, Київській, Львівській, Харківській, Херсонській та Чернівецькій областях - від 50 до 90%.

«Значна частина установ досі не отримала Державні акти на право постійного користування земельними ділянками. За інформацією Мінприроди, на сьогодні належним чином оформлені права лише на половину земель установ природно-заповідного фонду», - констатував Президент.

«Бачу єдину причину зволікання із впорядкуванням земельних питань - це корупція, корпоративні інтереси - щось дрібне, низьке, але не державне. Немає розуміння, що це - державна справа», - сказав Президент.

За його словами, показовою є ситуація, що склалася у Нікітському ботанічному саду, де незважаючи на численні доручення, як Президента, так і Уряду, досі не затверджені межі саду. Віктор Ющенко нагадав, що сьогодні на території Нікітського ботанічного розташувалися не лише приватні будинки, а й цілі готельні комплекси. Порушено кримінальну справу за фактом незаконного будівництва на території ботанічного саду готельних споруд.

Крім того, у підготовленому УААН обґрунтуванні уточнення природоохоронного статусу земельних ділянок наведено завищені площі ділянок, з яких пропонується зняти статус земель природно-заповідного фонду. Прийняття такого рішення призвело б до значного (на 25%) скорочення площі Нікітського ботанічного саду.

Звертаючись до представника Генеральної прокуратури, Віктор Ющенко наголосив, що за тридцять днів у цьому питанні має бути поставлено крапку. На його переконання, винні у цій ситуації мають бути покарані.

«Хочу поцікавитися в Української академії аграрних наук, у підпорядкуванні якої знаходиться сад: як таке могло статися? Якщо ви не можете зберегти наш національний здобуток, то краще передати Нікітський ботанічний в управління Мінприроди», - звернувся Президент до присутнього на нараді віцепрезидента УААН.

Віктор Ющенко підкреслив, що за 10 днів хоче бачити позицію Академії з цього питання.

За словами Президента, значна частина установ природно-заповідного фонду функціонує без проектів організації територій, які повинні розроблятися для їх охорони, відтворення та рекреаційного використання. Відтак, Президент вимагає до кінця 2010 року у співпраці з ОДА та органами місцевого самоврядування забезпечити встановлення у натурі меж заповідників та парків, а також виготовлення документів, що посвідчують право на надані їм земельні ділянки.

Невпорядкованість із земельними питаннями створює передумови для порушень природоохоронного законодавства на територіях природно-заповідного фонду. Органи місцевого самоврядування та виконавчої влади приймають протиправні рішення щодо виділення земельних ділянок за рахунок земель

природно-заповідного фонду. Так, у 2007-2008 роках Алупкінська міська рада незаконно роздала під забудову значні площі Ялтинського гірсько-лісового державного заповідника. Здійснено незаконне відчуження земель площею близько 1 га для будівництва рекреаційного комплексу, видано дозволи 29 громадянам на складання землеустрою щодо відведення земельних ділянок для будівництва загальною площею 1,4 га. Президент високо оцінив те, що протягом 2008-2009 років за протестами органів прокуратури скасовано 120 рішень місцевої влади щодо надання земельних ділянок на заповідних територіях. Він закликав довести цю справу до логічного кінця.

На переконання Віктора Ющенка, не можна залишати поза увагою й непоодинокі випадки самовільного захоплення земельних ділянок на заповідних територіях. Він звернувся з проханням до Генпрокуратури забезпечити жорсткий контроль за додержанням природоохоронного законодавства.

Глава держави констатував, що нинішня структура державного управління установами природно-заповідного фонду загальнодержавного значення є недосконалою. Національні природні парки та заповідники підпорядковані різним установам та відомствам. При цьому лише Мінприроди має спеціальний підрозділ, що займається оперативним управлінням установами природно-заповідного фонду - Державну службу заповідної справи.

Звертаючись до учасників наради, він наголосив на важливості сформулювати у ході сьогоднішнього заходу стратегічні завдання розвитку природно-заповідної справи на ближчі роки.

«Ми повинні вийти на базовий документ, який би на кілька років вказав, що може бути предметом нашого розгляду... Я сподіваюся, керівники областей, відповідних міністерств та відомств вийдуть із цього залу з ясним баченням того, що нам потрібно робити у цьому питанні до кінця 2009, у 2010 та наступних роках», - закликав Президент.

**За матеріалами веб-сайту
Президента України.**

Про підвищення ролі природоохоронних установ у розв'язанні проблем сталого розвитку в Україні*

Користуючись нагодою хочу привернути Вашу увагу до ролі об'єктів природно-заповідного фонду, і особливо біосферних заповідників до розв'язання проблем сталого розвитку в Україні. Не буде зайвим нагадати, що в умовах загострення екологічної кризи в надрах ЮНЕСКО ще у семи-десятих роках минулого століття, започатковано програму «Людина і біосфера» у рамках якої сформована міжнародна мережа біосферних резерватів, які покликані виступати модельними територіями для сталого розвитку, слугувати навчальними полігонами для примирення людини і природи та більш активної екологізації соціально-економічних процесів. Відповідно до цієї концепції сьогодні в Україні в її різних природно-кліматичних зонах працюють чотири біосферні заповідники та два національні природні парки, які також входять до міжнародної мережі біосферних резерватів ЮНЕСКО.

Карпатський біосферний заповідник, який є одним із найбільших та найстаріших об'єктів природно-заповідного фонду України, з 1993 року репрезентує у цій мережі українську частину карпатської гірської екосистеми, і до речі, за успіхи в роботі три рази нагороджений Радою Європи Європейським дипломом.

На його території знаходиться географічний Центр Європи, гора Говерла, унікальна Долина нарцисів, охороняються найбільші у Європі ділянки пралісів, біля 200 видів рослин і тварин із Червоної книги України, в т.ч. великі популяції карпатського бурого ведмеда, рисі, беркута, радіоли рожевої або карпатського женьшеня тощо. В зоні діяльності біосферного заповідника розташовано, в межах Закарпатської області, біля 20 населених пунктів, де проживає близько 100 тисяч чоловік. У зв'язку з цим адміністрація біосферного заповідника докладає чимало зусиль для того щоб поєднати інтереси збереження унікальної природи із соціально-економічним розвитком прилеглих територій. Для цього нами, зокрема, зніційовано та науково обґрунтовано прийняття постанови Кабінету Міністрів України «Про державну підтримку еколого-економічного та соціального розвитку гірської Рахівщини на період 1998-2005 років» (1997 р.), рамкової конвенції «Про охорону та сталий розвиток Карпат» (1998 р.), рішень Верховної Ради з підготовки Державної програми сталого розвитку гірських регіонів України та будівництва еколого-освітнього центру в географічному центрі Європи і т.д. Створенню привабливого іміджу для розвитку туризму і рекреації, як альтернативи лісозаготівлям, у зоні розташування біосферного заповідника, сприяє також проведення на його базі численних міжнародних науково-практичних конференцій, створення у Рахові музею екології гір та історії природокористування в Карпатах, музею нарцису у Хусті, будівництво еколого-освітніх центрів у Центрі Європи та на високогір'ї Карпат, видання Всеукраїнського екологічного науково-популярного журналу «Зелені Карпати» тощо.

Але для реалізації завдань визначених Указом Президента України «Про заходи щодо дальшого розвитку заповідної справи в Україні», положень

* Матеріали до виступу на Всеукраїнській нараді з розвитку природно-заповідної справи 9 липня 2009 року (передані до Секретаріату Президента України)

Севільської стратегії для біосферних резерватів ЮНЕСКО, окремих рекомендацій Ради Європи у зв'язку з нагородженням Карпатського біосферного заповідника Європейським дипломом, необхідно докорінно змінити ставлення органів виконавчої влади та місцевого самоврядування до виконання законів та Указів Президента України, у частині створення та функціонування установ природно-заповідного фонду, в першу чергу забезпечення їх належного фінансування та матеріально-технічного забезпечення. Важливо внести конструктивні зміни до Закону України «Про природно-заповідний фонд» та до інших нормативно-правових актів з цього питання.

Завдячуючи Вам Віктор Андрійович, та міністру охорони навколишнього природного середовища України Георгію Георгійовичу Філіпчуку, останнім часом вживаються рішучі заходи щодо створення нових та розширення територій існуючих національних природних парків та заповідників. Проте, в багатьох випадках на місцях іде неприхований саботаж цих важливих державних рішень. Яскравим прикладом у цьому є події навколо національного природного парку «Гуцульщина» та у зв'язку із прийняттям Указу Президента України «Про впорядкування території гори Говерла та встановлення пам'ятного знака на її вершині», яким передбачено включити до складу Карпатського біосферного заповідника північні мегасхили гори Говерла. Нагадаю, що передачу до природно-заповідного фонду цієї надзвичайно унікальної високогірної екосистеми Карпат, обґрунтували ще у 30 роках минулого століття відомі чеські природодослідники на чолі із професором Алоїсом Златником. Цього на протязі десятків років домагаються і українські вчені та природоохоронці. Це також передбачено Законами України «Про формування загальнодержавної національної екологічної мережі України на період 2000-2015 років» та «Про мораторій на проведення суцільних рубок на гірських схилах у ялицево-букових лісах Карпатського регіону».

Однак, не зважаючи на все це, лісогосподарники та місцеві органи влади Рахівського району Закарпатської області, навіть після їхнього попереднього погодження проекту розширення заповідника, на догоду лісорубам та перекупщикам земель, не погоджують відповідний проект Указу Президента. Більше того, ведуть дезінформування та підбурювання людей проти заповідної справи, відверто дескридетують Укази Президента та Закони України. В той же час на запроектованих під розширення територіях активізуються розпродаж земель та лісозаготівлі. Зокрема, на ділянках під Говерлою, тільки в останній час суцільно зрубано біля 300 гектарів цінних водорегулюючих лісів, що без сумніву ускладнює тут паводкову ситуацію.

В зв'язку з цим просимо, в інтересах збереження екосистем однієї з найбільших святинь України - гори Говерла, підписати підготовлений на підставі погодження Закарпатської обласної державної адміністрації та зацікавлених міністерств і відомств ще у 2006 році відповідний проект Указу Президента України. У цьому конкретному випадку потрібне вольове рішення від якого виграє природа і весь регіон.

Хотіли б також просити комітет Верховної ради з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи і Мінприроди України, для зменшення соціальної напруги навколо

проблем створення та діяльності біосферних заповідників та національних природних парків спростити процедуру забезпечення життєвих потреб місцевого населення, що проживає у зоні діяльності цих природоохоронних установ, надати в цих питаннях більше прав і можливостей їх адміністраціям. Стаття 12 Закону України «Про природно-заповідний фонд» передбачає, що управління територіями природоохоронних установ здійснюють їх спеціальні адміністрації. Але на практиці це далеко не так. Про це засвідчує, зокрема, надмірна централізація управління, в першу чергу в питаннях забезпечення традиційного господарювання місцевого населення. Отримання дозволів від Мінприроди та його обласних управлінь на елементарну заготівлю дров, випас худоби, сінокосіння чи збір дикоростучих ягід та грибів надзвичайно ускладнено і викликає справедливе обурення людей. На цьому добре спекують різноманітні ділки та природогуби налаштовуючи громади проти заповідників та національних парків. Тому, вирішення цих питань необхідно повністю передати адміністраціям установ ПЗФ. До речі подібна практика існує зараз у сусідній Росії. Ми згодні для промислової експлуатації природних ресурсів необхідні і ліміти і спеціальні дозволи. А тут треба допомагати людям. Тоді менше буде непорозумінь та супротиву населення. У роботі біосферних заповідників та національних природних парків, у межах відповідних функціональних зон, ми повинні рішуче відійти від стереотипів радянських заповідників. Від суцільних заборон, нам потрібно розумно регулювати природокористування, а де необхідно крім пасивної охорони застосовувати методи активної охорони природи. Наше завдання забезпечити на практиці сталий розвиток. Тоді ми збережемо і цінності природи і створимо нормальні умови для життя усіх людей, а не лише вибраних.

Треба більш ретельно продумати і процедуру використання цих територій, звичайно за межами заповідних зон, у рекреаційних та екологоосвітніх цілях, створити дієві механізми для залучення інвестицій в облаштування відповідної інфраструктури для екотуризму та відпочинку людей.

Великою проблемою залишається низький рівень заробітної плати працівників природоохоронних установ та їх соціального захисту, відсутність будь-якої системи підготовки кадрів для заповідної справи. Це створює великі труднощі в організації роботи в першу чергу служби державної охорони природно-заповідного фонду.

Серйозно знижує ефективність роботи цієї служби принижені її повноваження щодо покарання порушників природоохоронного законодавства на місці скоєння правопорушення. Наші інспектори охороняють особливо цінні ліси та унікальні природні об'єкти, а користуються вони меншими правами і слабшим соціальним захистом, ніж навіть працівники державної лісової охорони. У цих питаннях, як мінімум необхідно, ці дві категорії природоохоронців привівняти у правах та соціальних гарантіях.

Потребує особливої уваги наукове забезпечення функціонування системи заповідної справи, адже сьогодні на жаль, Національна академія наук України практично усунулась від цих справ. Щоб не бути голослівним скажу, що до прикладу Інститут екології Карпат НАН України, за 20 років кураторства над Карпатським біосферним заповідником жодного разу навіть не поцікавився ходом тут наукових досліджень, чи їх результатами. Тому дуже важливо,

прискорити становлення нещодавно створеної Президентом України Академії екологічних наук України, яка повинна стати координуючим центром усіх екологічних досліджень, та забезпечити розробку науково-методичних засад для сталого розвитку.

І на закінчення, ще дві болючі проблеми.

Ціною великих зусиль науковців Карпатського біосферного заповідника в 2007 році українсько-словацька номінація «Букові праліси Карпат» включена до переліку об'єктів Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Це одне з найбільших наукових та природоохоронних досягнень України, яке отримало таке високе міжнародне визнання. Але уже майже два роки ми не можемо домогтись прийняття підготовленого нами проекту Указу Президента України стосовно збереження цього об'єкту та забезпечення розвитку прилеглих до пралісів населених пунктів. Це вимога Конвенції з охорони Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Тому, дуже просимо прискорити прийняття цього важливого для іміджу України документу. Проект Указу пройшов узгодження всіх зацікавлених міністерств та відомств, але Мінюст чомусь відписав, що прийняття рішення з цього питання не входить до компетенції Президента України.

І про фінансування установ природно-заповідного фонду. Воно не задовільне, не залежно від того, чи криза в Україні, чи її не має. Ми роками не можемо допроситись жодної копійки на розвиток біосферного заповідника, хоча у цьому році, до речі, понад 200 млн. грн., як і у попередні періоди, Кабінет Міністрів забрав у Мінприроди як такі що не використані на природоохоронні цілі. Хіба нормально, коли навіть на ліквідацію наслідків повені 2008 року національні парки та заповідники Мінприроди не отримали нічого.

Якщо заповідна справа є справді пріоритетом і вона потрібна державі - то фінансування також має бути адекватне.

Будемо надіятись, що нинішня нарада стане на кінець переломним етапом у розвитку заповідної справи в Україні.

Ф.Д. Гамор,
директор Карпатського
біосферного заповідника

Під час зустрічі Президента України Віктора Ющенка з директорами установ природно-заповідного фонду

УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ № 611/2009

Про додаткові заходи щодо розвитку природно-заповідної справи в Україні

З метою поліпшення умов реалізації єдиної державної політики у сфері розвитку природно-заповідної справи, вдосконалення управління територіями та об'єктами природно-заповідного фонду постановляю:

1. Кабінету Міністрів України:

1) внести у місячний строк на розгляд Верховної Ради України законопроект про загальнодержавну цільову екологічну програму розвитку заповідної справи на період до 2020 року;

2) розробити та внести до 1 жовтня 2009 року на розгляд Верховної Ради України проекти законів про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо:

- посилення відповідальності за порушення природоохоронного законодавства на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду, зокрема за прийняття протиправних рішень про відчуження земельних ділянок у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду і зарезервованих для заповідання природних територій та об'єктів;

- визначення особливих вимог використання зарезервованих для заповідання природних територій та об'єктів природно-заповідного фонду, спрощення порядку резервування таких територій та об'єктів;

- спрощення порядку відведення земельних ділянок для природних та біосферних заповідників, національних природних парків, інших територій та об'єктів природно-заповідного фонду, віднесення земельних ділянок до категорії земель природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення;

- заборони приватизації, відчуження, передачі в оренду, зміни цільового призначення земельних ділянок державної власності з цінними природними комплексами, включених до територій біосферних заповідників і національних природних парків без вилучення у землекористувачів;

- мораторію на приватизацію, відчуження та передачу в оренду земельних ділянок державної власності, прилеглих до територій і об'єктів природно-заповідного фонду, межі яких не встановлені в натурі (на місцевості) і є спірними;

- упровадження системи екологічного страхування територій та об'єктів природно-заповідного фонду;

3) забезпечити супроводження в установленому порядку у Верховній Раді України проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про природно-заповідний фонд України» (реєстраційний № 2747);

4) опрацювати у місячний строк питання щодо вдосконалення системи управління заповідною справою в Україні та за результатами прийняти відповідні рішення;

5) у тримісячний строк:

– розробити та затвердити план заходів, спрямованих на збереження та розвиток української частини природного об'єкта «Букові праліси Карпат», внесеного до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО;

– забезпечити передачу в установленому порядку в підпорядкування Міністерству охорони навколишнього природного середовища України установ природно-заповідного фонду загальнодержавного значення, що перебувають в управлінні Державного комітету лісового господарства України;

– забезпечити проведення інвентаризації земель, що перебувають у користуванні Міністерства оборони України, та надати в установленому порядку пропозиції щодо заповідання природних територій та об'єктів природно-заповідного фонду;

– ужити заходів для забезпечення необхідними приміщеннями спеціальних адміністрацій по управлінню територіями та об'єктами природно-заповідного фонду загальнодержавного значення;

– ужити в установленому порядку заходів щодо забезпечення спеціальних адміністрацій по управлінню територіями та об'єктами природно-заповідного фонду загальнодержавного значення, підприємств, установ, організацій, у віданні яких перебувають такі території та об'єкти, необхідним протипожежним обладнанням та інвентарем, пожежною технікою;

б) у шестимісячний строк:

– розробити та затвердити план заходів, спрямованих на створення нових та підтримку діяльності існуючих ботанічних садів в Україні;

– розробити та затвердити план заходів із розвитку туризму та рекреаційної діяльності на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду, в тому числі опрацювати питання щодо кредитування юридичних і фізичних осіб, які мають намір розвивати туристичну інфраструктуру в межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду;

– забезпечити створення єдиного веб-сайту (веб-порталу) з інформацією про існуючі установи природно-заповідного фонду, їх розташування, природні комплекси та об'єкти на їх території (з характеристикою), рекреаційні можливості, туристичні маршрути та інфраструктуру послуг для відвідувачів;

7) забезпечити встановлення в установленому порядку до 1 січня 2011 року в натурі (на місцевості) меж територій та об'єктів природно-заповідного фонду, оформлення їх відповідними знаками та інформаційними матеріалами, нанесення меж цих територій та об'єктів на відповідні планово-картографічні матеріали, а також виготовлення і видачу природним та біосферним заповідникам, національним природним паркам, ботанічним садам, дендрологічним та зоологічним паркам документів, що посвідчують право на передані їм земельні ділянки;

8) активізувати роботу з утворення в установленому порядку нових біосферних заповідників, у тому числі в рамках програми ЮНЕСКО «Людина і біосфера»;

9) здійснювати заходи щодо відтворення в навколишньому природному середовищі, зокрема, шляхом забезпечення створення спеціальних розсадників та розплідників рідкісних видів рослинного та тваринного світу, насамперед тих, що

зникають та мають господарську цінність, а також заходи щодо посилення боротьби з незаконним полюванням та збутом незаконно добутих тварин;

10) вживати за участю Національної академії наук України заходів щодо активізації співпраці наукових та науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів із науковими працівниками спеціальних адміністрацій по управлінню територіями та об'єктами природно-заповідного фонду, підприємств, установ, організацій, у віданні яких перебувають такі території, у проведенні науково-дослідної роботи на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду;

11) передбачати у проектах закону про Державний бюджет України на 2010 та наступні роки видатки у необхідних обсягах для фінансування заходів зі створення нових та утримання існуючих територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

2. Кабінету Міністрів України, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласним державним адміністраціям:

1) забезпечити підготовку у шестимісячний строк та внесення в установленому порядку узгоджених пропозицій щодо створення нових і розширення територій існуючих національних природних парків та інших природно-заповідних об'єктів, передбачених Указами Президента України від 27 серпня 2008 року № 774 «Про невідкладні заходи щодо розширення мережі національних природних парків» та від 1 грудня 2008 року № 1129 «Про розширення мережі та територій національних природних парків та інших природно-заповідних об'єктів»;

2) вжити протягом 2010 - 2012 років заходів щодо створення функціонування центрів санаторного лікування, медичної та соціально-психологічної реабілітації для дітей та дорослих у межах відповідних зон території природно-заповідного фонду загальнодержавного значення, залучивши для цього інвестиції, в тому числі іноземні;

3) вжити заходів щодо проведення роз'яснювальної роботи серед населення, що проживає на природних територіях, на яких передбачено створення об'єктів природно-заповідного фонду, про необхідність створення таких об'єктів, особливості їх функціонування та обмеження традиційного природокористування;

4) забезпечити створення до 1 січня 2011 року на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду загальнодержавного значення туристичної та рекреаційної інфраструктури, зокрема інформаційно-туристичних центрів, прокладання та облаштування туристичних стежок та місць відпочинку, проведення капітального ремонту і реконструкції під'їзних доріг.

3. Кабінету Міністрів України за участю Національної академії наук України та Київського національного університету імені Тараса Шевченка забезпечити створення на базі Канівського природного заповідника навчального центру з підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації керівників та спеціалістів спеціальних адміністрацій по управлінню територіями та об'єктами природно-заповідного фонду, підприємств, установ, організацій, у віданні яких перебувають такі території та об'єкти, інших фахівців заповідної справи, представників громадських природоохоронних організацій.

4. Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласним, Київській та Севастопольській міським державним адміністраціям:

1) підготувати та внести у місячний строк у встановленому порядку пропозиції щодо створення нових і розширення існуючих територій та об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення;

2) співпрацювати з органами місцевого самоврядування щодо розвитку територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення;

3) вжити в установленому порядку заходів щодо розміщення на постійній основі соціальної реклами, спрямованої на формування у населення екологічної культури, підвищення екологічної свідомості, популяризацію територій та об'єктів природно-заповідного фонду;

4) сприяти участі юридичних і фізичних осіб у заходах із розвитку територій та об'єктів природно-заповідного фонду;

5) вжити у тримісячний строк заходів щодо ліквідації на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду стихійних сміттєзвалищ, недопущення їх утворення у майбутньому;

6) вживати заходів щодо впровадження на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду еколого-натуралістичних напрямів позашкільної освіти, зокрема проведення екскурсій, організації літніх екологічних таборів, залучення учнівської молоді до практичної природоохоронної роботи.

5. Рекомендувати Національній академії наук України:

1) розробити у тримісячний строк відповідно до рекомендацій ЮНЕСКО та затвердити науково-методичні засади використання територій біосферних заповідників;

2) до 1 січня 2011 року:

– ужити заходів щодо вивчення та наукового дослідження природних територій та об'єктів природно-заповідного фонду, зокрема ділянок морського узбережжя та заплав великих і середніх річок, морських акваторій, для виявлення найбільш цінних природних комплексів з метою подальшого заповідання цих територій та об'єктів;

– розробити та затвердити довгострокову наукову програму збереження та відтворення рідкісних видів рослинного та тваринного світу, насамперед тих, що зникають, занесені до Червоної книги України і знаходяться на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду;

3) забезпечувати разом із Міністерством охорони навколишнього природного середовища України координацію здійснення науково-дослідних робіт на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду.

6. Державному комітету телебачення та радіомовлення України забезпечити широке висвітлення в засобах масової інформації заходів щодо розвитку природно-заповідної справи в Україні, інформації, спрямованої на популяризацію територій та об'єктів природно-заповідного фонду, формування у населення екологічної культури і підвищення його екологічної свідомості.

7. Запропонувати Генеральній прокуратурі України:

1) провести у тримісячний строк разом із Міністерством внутрішніх справ України, Міністерством охорони навколишнього природного середовища України перевірки додержання законів України, що регулюють відносини у сфері охорони навколишнього природного середовища та у сфері охорони і використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду, земельних відносин, в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду і зарезервованих для заповідання;

2) організувати перевірки додержання органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування законів України, що регулюють відносини у сфері охорони навколишнього природного середовища та у сфері охорони і використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду, земельних відносин;

3) посилити нагляд за додержанням законів України під час розслідування кримінальних справ про порушення природоохоронного та земельного законодавства;

4) створити робочу групу із залученням представників Служби безпеки України, Міністерства охорони навколишнього природного середовища України, Державного комітету України із земельних ресурсів, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, відповідних органів місцевого самоврядування та у двомісячний строк провести перевірку додержання вимог законів України при використанні земель Нікітського ботанічного саду – Національного наукового центру.

Президент України Віктор ЮЩЕНКО

14 серпня 2009 року